

การเมืองและเศรษฐกิจของการสงวนอาชีพในประเทศไทยและประชาคมเศรษฐกิจ

อาเซียน: กรณีศึกษาธุรกิจบริการด้านงานเสริมสวย

The Politics and Economy of Occupation Reservation in Thailand and the ASEAN Economic Community: A Case Study of Beauty Services Business

ทศพร นพวิชัย¹, รศ.อนงค์ทิพย์ เอกแสงศรี²

¹นักศึกษาลัทธิศาสตร์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ²ที่ปรึกษา

E-mail address: thossapornvenus@gmail.com

ABSTRACT

This research aims to: (1) analyzes the development and contextual factors in determining the occupation of beautician as a reserved occupation under the law and as an occupation which cannot be followed by aliens in the Kingdom of Thailand (Thailand). (2) analyzes the impact of reserved occupations on the beauty services business. (3) proposes policy guidelines for the beauty services business so as to accommodate the government's services liberalization policy. Findings are as follows: (1) In the past, the factor of internal security was a very important contextual factor. At present, economic factors cause labor demand due to the expansion of the service sector. (2) Thai laborers whose livelihood depended on working as beauticians revealed knowledge and understanding at a low level of the impact on the beauty services business and the greater impact on small-scale beauty business operators. (3) Concerned public agencies should review the reasons for, and necessities of, reserving certain occupations for Thais. These methods are providing training centers, writing professional standard curricula for work in the beauty business, offering scholarships, and others.

Keyword: Occupation Reservation; ASEAN Economic Community; Beauty Services Business

บทคัดย่อ

คุณภีนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์พัฒนาการและปัจจัยเชิงบริบทของการกำหนดให้อาชีพช่างเสริมสวยเป็นอาชีพสงวน ภายใต้กฎหมายกำหนดอาชีพสงวนการทำงานของคนต่างด้าวในประเทศไทย (2) วิเคราะห์ผลกระทบของการกำหนดอาชีพสงวนต่อธุรกิจบริการด้านงานเสริมสวย (3) นำเสนอแนวทางเชิงนโยบายสำหรับธุรกิจบริการด้านงานเสริมสวย เพื่อรองรับการเปิดเสรีด้านการบริการของรัฐบาล ผลการวิจัยพบว่า (1) ในอดีต ปัจจัยด้านความมั่นคงภายในประเทศ เป็นปัจจัยเชิงบริบท ในปัจจุบัน ปัจจัย

ด้านเศรษฐกิจทำให้เกิดความต้องการทางด้านแรงงานเนื่องจากการขยายตัวของภาคธุรกิจบริการ (2) แรงงานไทยที่ประกอบอาชีพช่างเสริมสวย มีความรู้ความเข้าใจในระดับน้อยเกี่ยวกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อธุรกิจบริการด้านงานเสริมสวย และจะส่งผลกระทบเป็นอย่างมากต่อผู้ประกอบการ ด้านงานเสริมสวยขนาดเล็ก (3) หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องควรมีการทบทวนเหตุผลความจำเป็นสำหรับการกำหนดอาชีพสงวนสำหรับคนไทย จัดให้มีศูนย์ฝึกอบรม การจัดทำหลักสูตรมาตรฐานวิชาชีพด้านงานเสริมสวย การให้ทุนการศึกษา เป็นต้น

คำสำคัญ: อาชีพสงวน; ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน; ธุรกิจบริการด้านงานเสริมสวย

บทนำ

กระแสการที่ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) นับได้ว่าเป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อประเทศไทยทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เป็นสิ่งที่ท้าทายการจะ เติบโตหรือเสียเปรียบของคนไทย โดยเฉพาะเรื่อง แรงงานและธุรกิจด้านการบริการ การจ้างแรงงาน ในภาคบริการซึ่งเห็นได้ชัดว่ามีการขยายตัวมากขึ้น หากพิจารณากฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงานจะ พบว่า ประเทศไทยยังคงมีการกำหนดแนวปฏิบัติใน เรื่องการควบคุมการทำงานของคนต่างชาติโดย ตั้งอยู่บนระบบความคิดที่ต้องการสงวนอาชีพ บางอย่างไว้ให้คนไทยทำโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ ในด้านความมั่นคงแห่งชาติ (National Security) ในการห้ามมิให้คนต่างด้าวสามารถประกอบอาชีพใน ประเทศไทยได้โดยเสรี เนื่องจากรัฐไทยต้องการที่จะปกป้องธุรกิจที่หวงแหนไว้สำหรับคนไทย หรือ เป็นธุรกิจที่เกี่ยวกับความปลอดภัยหรือความมั่นคง ของประเทศหรือมีผลกระทบต่อศิลปวัฒนธรรม

จารีตประเพณี ทัศนคติกรรมพื้นบ้าน หรือ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือเป็นธุรกิจ ที่คนไทยยังไม่มีความพร้อมที่จะแข่งขันในการ ประกอบกิจการกับคนต่างด้าวได้

ดังนั้นกฎหมายไทยจึงจำเป็นต้องมี มาตรการในการควบคุมคนต่างด้าวที่จะเข้ามา ประกอบอาชีพ อันอาจส่งผลกระทบต่อประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2481 สมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ประเทศไทยอยู่ในยุคการปฏิวัติทางวัฒนธรรม ตาม แผนการสร้างชาติ ของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ที่ ดำเนินการไปอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะคำสั่งรัฐมนตรีที่ ประชาชนต้องพร้อมใจกันยึดถือปฏิบัติในช่วงเวลา ดังกล่าว รัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ใช้ อำนาจรัฐเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คนไทยเข้ามา มีบทบาททางเศรษฐกิจโดยการตราพระราชบัญญัติ การทำสวนครัวและสัตว์เลี้ยงเพื่อประโยชน์แห่ง ครัวเรือน พ.ศ. 2482 และตราพระราชบัญญัติช่วย อาชีพและวิชาชีพสำหรับคนไทยโดยมีจุดมุ่งหมาย สงวนอาชีพ 27 อาชีพ อาทิ การทำหรือการหล่อ พระพุทธรูป การตัดผม เป็นต้น สงวนไว้ให้คนไทย

เท่านั้น รวมทั้งใช้นโยบายที่เป็นปฏิปักษ์ต่อชาวต่างชาติเช่น การยึดและโอนกิจการของชาวต่างชาติมาดำเนินการเอง เป็นต้น(ศุภการ สิทธิไพศาล, 2553, หน้า 91-95)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2538 มีการกำหนดกรอบความตกลงด้านการบริการอาเซียน (ASEAN Framework Agreement On Service: AFAS) เพื่อเป็นการมุ่งขจัดอุปสรรคหรือข้อจำกัดด้านการค้าบริการภายในอาเซียน พ.ศ. 2541 กำหนดเขตการลงทุนอาเซียน (ASEAN Investment Area: AIA) เปิดเสรีการลงทุนในอุตสาหกรรมที่ไม่ใช่ภาคบริการ พ.ศ. 2543 ริเริ่มในการรวมกลุ่มอาเซียน (Initiative on ASEAN Integration: IAI) เพื่อลดช่องว่างการพัฒนาและการแสวงหาความสมดุลระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อไปสู่การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียนเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งมีลักษณะเป็นการรวมกลุ่มแบบตลาดร่วมแต่ไม่ใช่ลักษณะของตลาดร่วม (Common Market) ตามหลักสากลที่จะต้องมีการเปิดเสรีครบทั้ง 4 ด้านคือการค้าบริการ การไหลเวียนด้านการลงทุน เทคโนโลยี และการเคลื่อนย้ายแรงงาน แต่สิ่งที่ยังปรากฏอยู่ในกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) เป็นเพียงการเปิดเสรีด้านการค้าบริการและการลงทุนเท่านั้น ด้านแรงงานก็เป็นการเปิดเสรีเฉพาะแก่แรงงานฝีมือ (Skilled Labor) เท่านั้นในขณะที่เดียวกันการที่ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีของสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านการค้าโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าเป็นภาคีในองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) รวมทั้งการที่ประเทศไทยได้จัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับ

ประเทศต่างๆ ส่งผลให้ประเทศมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามข้อผูกพัน ซึ่งหนึ่งในหลาย ๆ เรื่องนั้นก็คือเรื่องของการค้าบริการ ตามความตกลงว่าด้วยการค้าบริการ (General Agreement On Trade and Services: GATS) ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักในการเปิดการค้าเสรีทั้งในด้านสินค้าและในด้านการค้าบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการค้าบริการ (General Agreement on Trade in Services หรือ GATs) ซึ่งได้นำหลักในเรื่องของการไม่เลือกปฏิบัติ (Non Discrimination) ดังนั้นจึงไม่สามารถหลีกเลี่ยงการเปิดเสรีทางการค้าและการบริการที่อาจจะขัดแย้งกับกฎหมายไทยที่ควบคุมการเข้ามาประกอบอาชีพในประเทศไทยโดยเฉพาะด้านการให้บริการเสริมสวย จากสถิติของวิจัยตลาดแรงงาน กรมการจัดหางานปี พ.ศ. 2558 แสดงให้เห็นว่าการจ้างงานด้านบริการมีการขยายตัวมากขึ้น หากวิเคราะห์จากกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงานพบว่า ประเทศไทยยังคงมีการกำหนดแนวปฏิบัติในเรื่องการควบคุมการทำงานของคนต่างชาติโดยตั้งอยู่บนระบบความคิดต้องการสงวนอาชีพบางอย่างไว้ให้คนไทยทำโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญในด้านความมั่นคงแห่งชาติ (National Security) ในการห้ามมิให้คนต่างชาติสามารถประกอบอาชีพในประเทศไทยได้โดยเสรี เนื่องจากรัฐไทยต้องการที่จะปกป้องธุรกิจที่หวงแหนไว้สำหรับคนไทย หรือเป็นธุรกิจที่เกี่ยวกับความปลอดภัยหรือความมั่นคงของประเทศหรือมีผลกระทบต่อศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี ทัศนคติพื้นบ้าน หรือทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือเป็นธุรกิจที่คนไทยยังไม่มี

พร้อมที่จะแข่งขันในการประกอบกิจการกับคนต่าง
ด้าวได้

ผู้ศึกษาได้เล็งเห็นถึงปัญหาของการแย่ง
อาชีพคนไทย และความสำคัญของผลที่เกิดขึ้นต่อ
อาชีพสงวนของไทย เห็นประโยชน์เชิงนโยบายต่อ
การจะปรับเปลี่ยนหรือยกเลิกบางอาชีพและเมื่อมี
การเปิดเสรีด้านแรงงาน ด้านการเคลื่อนย้าย
บุคลากร และประโยชน์ที่ผู้ประกอบการอาชีพสงวนจะ
ได้รับเมื่อมีการเปิดเสรีแรงงานอีกทั้งเพื่อเสนอ
แนวทางสำหรับภาครัฐในการดำเนินการเพื่อเกิด
ประโยชน์สูงสุดต่ออาชีพสงวนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์พัฒนาการและปัจจัยเชิง
บริบทของการกำหนดให้อาชีพช่างเสริมสวยเป็น
อาชีพสงวน ภายใต้กฎหมายกำหนดอาชีพสงวนการ
ทำงานของคนต่างด้าวในประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของการกำหนด
อาชีพสงวนต่อธุรกิจบริการร้านเสริมสวย
3. เพื่อนำเสนอแนวทางเชิงนโยบายสำหรับ
ธุรกิจบริการร้านเสริมสวยในประเทศไทย เพื่อ
รองรับการเปิดเสรีด้านบริการของรัฐบาล

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษานโยบายรัฐบาล
ด้านการใช้โอกาสและการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจ
อาเซียน ด้านการกำหนดอาชีพสงวนเฉพาะแรงงาน
ช่างเสริมสวย และด้านการเปิดเสรีด้านแรงงานช่าง
เสริมสวย/ด้านการค้าบริการ แผนปฏิบัติการของ

หน่วยงานรัฐบาล และวิเคราะห์ข้อมูลจาก
พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว

ขอบเขตด้านพื้นที่และประชากร ในการศึกษา
ครั้งนี้ ศึกษาธุรกิจบริการด้านเสริมสวยเท่านั้น

ขอบเขตด้านเวลา มกราคม – ธันวาคม 2559

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม
(mixed-method) เป็น การ วิจัย เชิง คุณ ภาพ
(qualitative research) เสริมด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ
(quantitative research) ตามรายละเอียดดังนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research)
ดำเนินการ โดย (1) รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล และ
สังเคราะห์เอกสาร (documentary research) โดย
ศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบ
แรงงานไทยที่ประกอบอาชีพช่างเสริมสวย ผล
การศึกษาจากงานวิจัย บทความทางวิชาการและ
ข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้อง (2) การสัมภาษณ์แบบ
เจาะลึก (in-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก
(key informants) ในแต่ละประเด็น ซึ่งการสัมภาษณ์
ให้ผู้ให้ข้อมูลมีความเป็นอิสระในการแสดงความคิด
ซึ่งคัดเลือกรายจากผู้ที่เกี่ยวข้องจากภาครัฐ และ
ภาคเอกชน ที่เกี่ยวข้องด้านอาชีพสงวนจำนวน 12
ท่าน (3) การสนทนากลุ่ม (focus group) ซึ่งการวิจัย
นี้ผู้วิจัยมุ่งหาคำตอบในประเด็นเดียวกับการ
สัมภาษณ์เชิงลึก โดยสื่อสารกลุ่มย่อยเพื่อแสดง
ความคิดเห็น โดยกลุ่มสมาชิกที่มีภูมิหลังอย่าง
เดียวกัน และผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการกลุ่ม
จำนวน 6 ท่าน

การวิจัยเชิงปริมาณ

การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) กำหนดกลุ่มประชากร ได้แก่ ผู้ประกอบการ พนักงานช่างเสริมสวย ช่างเสริมสวยอิสระ นักเรียนวิชาชีพช่างเสริมสวย เจ้าหน้าที่เทคนิคผลิตภัณฑ์บริษัท อุปกรณ์เสริมสวยเอกชน และผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาอาชีพสงวน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 400 คน ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ภูมิหลังของผู้ตอบ ส่วนที่ 2 ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบของแรงงานไทยที่ประกอบอาชีพช่างเสริมสวยในด้านอาชีพสงวน ด้านองค์การการค้าโลก และด้านประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการประกอบอาชีพช่างเสริมสวย การประกอบอาชีพภายใต้กรอบข้อตกลงทางการค้าบริการ (GATS) และการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ด้านการวัดมาตรฐานฝีมือแรงงาน และด้านการเงินการลงทุน

ผู้วิจัยกำหนดสมมติฐานสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. ภูมิหลังของผู้ตอบแบบสอบถามที่ต่างกัน ทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบของแรงงานไทยที่ประกอบอาชีพช่างเสริมสวย ประกอบด้วย ด้านอาชีพสงวน ด้านองค์การการค้าโลก และด้านประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน แตกต่างกัน

2. ภูมิหลังของผู้ตอบแบบสอบถามที่ต่างกัน ทำให้มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการ

ประกอบอาชีพช่างเสริมสวย ประกอบด้วย ด้านการประกอบอาชีพจากกรอบข้อตกลงทางการค้าบริการ (GATS) และการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ด้านการวัดมาตรฐานฝีมือแรงงาน และด้านการเงินการลงทุน แตกต่างกัน

3. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบของแรงงานไทยที่ประกอบอาชีพช่างเสริมสวย ในด้านอาชีพสงวน ด้านองค์การการค้าโลก และด้านประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของแรงงานไทยเกี่ยวกับผลกระทบจากการประกอบอาชีพช่างเสริมสวย ประกอบด้วย ด้านการประกอบอาชีพจากกรอบข้อตกลงทางการค้าบริการ (GATS) และการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ด้านการวัดมาตรฐานฝีมือแรงงาน และด้านการเงินการลงทุน

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับพัฒนาการและปัจจัยเชิงบริบทของการกำหนดให้อาชีพช่างเสริมสวยเป็นอาชีพสงวนภายใต้กฎหมายกำหนดอาชีพสงวนการทำงานของคนต่างด้าวในประเทศไทย พบว่า บริบทของอาชีพสงวน มีความเชื่อมโยงกับแรงงานเดิมโดยประเทศประสบปัญหาจากการที่ชาวต่างด้าวจำนวนมากอพยพเข้ามาในประเทศไทย และแย่งอาชีพคนไทย ประกอบกับปัจจัยทางการเมืองที่มีการสร้างรัฐสู่ความทันสมัย (Modern State) และเพื่อป้องกันการถูกรุกรานจากชาติตะวันตกที่เข้ามา พร้อมลัทธิอาณานิคม ทำให้ผู้นำ

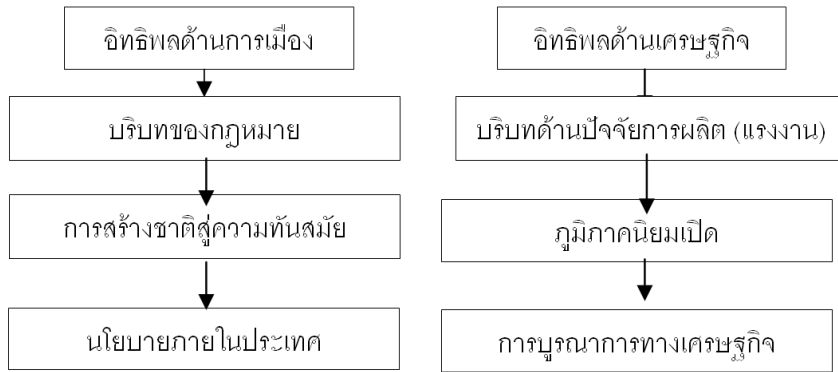
ประเทศช่วงเวลานั้นต้องดำเนินนโยบาย โดยคำนึงถึงการเมืองและ ความมั่นคง ของประเทศ ประกอบกับแรงงานต่างด้าวโดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวจีนมีการอพยพเข้าเมืองมาเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเกิดการปฏิวัติโค่นล้มระบอบการปกครองราชวงศ์ชิงมาเป็นระบอบสาธารณรัฐ มีการเข้ามาของผู้นำการปฏิบัติของจีนในช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ทำให้เกิดความหวาดระแวงต่อ ความมั่นคงของสถาบันพระมหากษัตริย์ และแนวคิดการปกครองระบอบสาธารณรัฐ ที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง เมื่อถึงรัชสมัยรัชกาลที่ 6 จึงทรงตรากฎหมายเพื่อควบคุมและกำหนดสถานภาพแรงงานต่างด้าวขึ้น หลังจากการขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ผู้นำที่มีนโยบายในการสร้างชาติและมีแนวคิดแบบชาตินิยม ในการสงวนอาชีพบางอย่างไว้เฉพาะคนไทย การออกกฎหมายคุ้มครองอุตสาหกรรมภายในประเทศ

แนวคิดข้างต้นสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของผู้วิจัยในด้านอาชีพเสริมสวดย ซึ่งเป็นอาชีพหนึ่งในพระราชบัญญัติช่วยอาชีพและวิชาชีพ พ.ศ.2484 ในสมัยรัฐบาล จอมพล ป.พิบูลสงคราม โดยพบว่าในอดีตปัจจัยเชิงบริบทที่สำคัญของการกำหนดให้อาชีพช่างเสริมสวดยเป็นอาชีพสงวน คือ ปัจจัยด้านความมั่นคงภายในประเทศเป็นหลัก ในขณะที่ประเทศไทยได้มีการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติล้อเลียน พ.ศ.

2481 พระราชบัญญัติเกี๋ยง พ.ศ. 2481 พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2482 พระราชบัญญัติการสวนคริ้วและการเลี้ยงสัตว์ พ.ศ. 2482 พระราชบัญญัติช่วยอาชีพและวิชาชีพ พ.ศ. 2484 พระราชกำหนดกำหนดเขตหวงห้ามคนต่างด้าว พ.ศ. 2484 ซึ่งล้วนแต่มีบทบัญญัติสำคัญเพื่อป้องกันการแย่งงานคนไทยทำ และมีการกำหนดให้โรงงานจะต้องจ้างคนไทยตามจำนวนหรืออัตราส่วนตามที่กฎหมายกำหนด เป็นต้น

นอกเหนือจากนั้น ในช่วงเวลาต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมอาชีพที่ห้ามคนต่างด้าวประกอบธุรกิจเรื่อยมาหลายฉบับ และจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่าทรงผมของคนไทยมีวิวัฒนาการที่น่าสนใจตั้งแต่ในสมัยโบราณ และเป็นองค์ความรู้ที่ค่อนข้างจำกัด โดยพบว่าทรงผมของประชาชนมีความเชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครอง และเป็นส่วนหนึ่งที่ถูกกำหนดเป็นกฎระเบียบข้อบังคับที่จะต้องปฏิบัติตามด้วย เช่นกรณีทรงมหาดไทย หลังจากนั้นการตัดผม ได้พัฒนาเชิงวัฒนธรรมเป็นอาชีพอิสระสู่การเสริมสวดยซึ่งมาควบคู่กับอิทธิพลของสื่อต่างๆ นำไปสู่การเลียนแบบและการพัฒนาด้านแฟชั่นทรงทำให้พัฒนาธุรกิจด้านการเสริมสวดยที่เป็นไปตามสมัยนิยม และความเป็นตัวตนของแต่ละคน

ทั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงบริบทในการกำหนดอาชีพสงวน ไว้ดังนี้

จากกรอบแนวคิดข้างต้น พบว่าการจัดการแรงงานได้มีกระบวนการทัศน์ โดยมีการเปลี่ยนผ่านจากปัจจัยทางการเมืองสู่ปัจจัยทางเศรษฐกิจ โดยสมมุติฐานข้างต้นสอดคล้องกับปรากฏการณ์ ของการพัฒนากฎหมายในปัจจุบันที่มุ่งเน้นการปฏิบัติตามกฎหมายและข้อตกลงระหว่างประเทศโดยผ่อนปรนระเบียบ/ข้อบังคับภายในประเทศให้เปิดเสรีมากขึ้น แรงงานในแต่ละประเทศจะมีโอกาสเลือกทำงานในสถานที่หรือในประเทศที่มีโอกาสที่จะสามารถแสดงศักยภาพได้สูงสุดและก่อให้เกิดรายได้ที่สูงขึ้นได้เอง ส่วนผลกระทบอันเกิดจากการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรี โดยใน อุตสาหกรรมบางประเภทอาจได้รับผลกระทบจากการไหลเข้าของแรงงานที่มาจากประเทศอื่น ซึ่งเข้ามาแข่งขันในอีกประเทศหนึ่ง นายจ้างจะมีทางเลือกแรงงานจากประเทศใดประเทศหนึ่งที่มีค่าแรงถูกกว่าแต่พบว่าจากการเปิดเสรีดังกล่าว ส่งผลต่อหลักเกี่ยวกับข้อกำหนดภายในประเทศ (Domestic Regulations) ซึ่งเป็นข้อกำหนดที่สำคัญต่อการค้าบริการเป็นอย่างมาก

นอกจากนี้ การเปิดเสรีด้านแรงงาน ก่อให้เกิดปัญหาระหว่างคนในชาติและชาวต่างชาติ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญให้ประเทศต่างๆ กำหนดและ

สร้างข้อจำกัดของการจ้างแรงงานจากประเทศอื่น เช่น ในกรณีของประเทศพัฒนาแล้ว (Developed Countries) เนื่องจากเกรงว่าแรงงานระดับล่างจากประเทศด้อยพัฒนาจะไหลทะลักเข้าประเทศจนทำลายระบบสวัสดิการเศรษฐกิจและสังคมภายในประเทศ ในข้อนี้ส่งผลให้หลายๆ ประเทศในอาเซียน ได้ทบทวนกฎหมายภายในของตน โดยเฉพาะนโยบายเกี่ยวกับกฎหมายแรงงาน (domestic policy) ซึ่งโดยส่วนใหญ่ในอดีตประเทศอาเซียนต่างกำหนดเกณฑ์เพื่อปกป้องและคุ้มครองอาชีพของตน เช่น ประเทศอินโดนีเซีย มีข้อกำหนดเกี่ยวกับการสงวนอาชีพในระดับล่าง เช่น อาชีพกึ่งฝีมือ ไว้สำหรับประชากรอินโดนีเซีย ต่อมาได้มีการผ่อนคลายนโยบายดังกล่าว และอนุญาตแรงงานจากต่างประเทศ เข้ามาประกอบอาชีพได้มากขึ้น สำหรับประเทศไทย จะพบว่ามีข้อกำหนดข้อห้ามการจำกัดการเข้าเมืองไว้ในกฎหมายของประเทศ โดยมีความเกี่ยวข้องกับ พ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551 (Alien Business Law) และนโยบายของรัฐบาล เป็นต้น

ด้านวิเคราะห์ผลกระทบของการกำหนด อาชีพสงวนต่อธุรกิจบริการร้านเสริมสวย จาก การศึกษาพบว่าในอนาคตมีแนวโน้มว่าจะมีคน ต่างชาติทั้งที่เป็นแรงงานไร้ฝีมือที่จะพัฒนาเป็นช่าง ฝีมืออาชีพต่อไป ซึ่งแรงงานกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่ เดินทางมาจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะกลุ่ม (Cambodia, Lao PDR, Myanmar and Vietnam) ด้วยเหตุที่ประเทศไทยมีปัจจัยดึงดูดที่ดี เช่น ด้าน ค่าแรง และความเป็นอยู่ที่ดี และกลุ่มที่สอง เป็น แรงงานช่างผมต่างชาติที่มีฝีมือ กลุ่มนี้จะมาจาก ประเทศที่พัฒนาแล้วเช่น ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ หรือ ชาติ ตะวันตก ในกรณีญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ จะเข้ามาใน 2 ลักษณะ คือ การเข้ามาเป็นช่างเสริมสวยบริการ ให้กับคนชาติเดียวกันเป็นหลัก และการเข้ามา ให้บริการทั่วไป กลุ่มนี้จะมีนายทุนทั้งชาวไทยและ ต่างชาติเป็นผู้นำเข้ามา

ผล การ ศึกษา พบ ว่า ผล กระทบ ต่อ ตลาดแรงงานไทยค่อนข้างจำกัดอยู่ในกลุ่มแรงงาน ฝีมือเท่านั้นหากแต่ในอนาคตเมื่อมีการเปิดเสรีด้าน การค้าบริการมากขึ้น รวมทั้งการเปิดเสรีช่างเสริม สวย หากยกเลิกอาชีพเสริมสวยไม่ให้เป็นอาชีพ สงวนอีกต่อไปอาจเกิดผลกระทบต่อผู้มีส่ว นเกี่ยวข้อง 3 กลุ่มคือ 1. ผู้ประกอบการที่เป็นนัก ลงทุน หรือเจ้าของกิจการร้านทำผมขนาดกลางถึง ใหญ่ซึ่งอาจจะเป็นทั้งผู้ประกอบการชาวต่างชาติที่ ต้องการเข้ามาลงทุนในประเทศจะได้ประโยชน์กลุ่ม นี้มีความต้องการแรงงาน 2. กลุ่มช่างเสริมสวยที่ เป็นเจ้าของร้านเสริมสวย ผู้ประกอบการร้านเสริม สวยขนาดเล็กที่มีความสามารถน้อยและพัฒนา ศักยภาพตนเองไม่ทัน จะเป็นผู้เสียผลประโยชน์หาก

มีการยกเลิกการสงวนอาชีพ 3. กลุ่มแรงงานที่เป็น พนักงานในร้านเสริมสวย ซึ่งอาจเป็นพนักงานรับ ค่าจ้างเป็นรายเดือนหรือรับค่าจ้างเป็นรายหัว (commission) แรงงานกลุ่มนี้จะได้รับผลกระทบจาก การยกเลิกการสงวนอาชีพเพราะต้องแข่งขันกับช่าง ต่างดาวที่เป็นตัวเลือกของผู้ประกอบการขนาด กลางถึงใหญ่ทำให้ได้รับรายได้ที่น้อยลงหากมี ศักยภาพไม่พอและขาดการพัฒนาฝีมือให้ทันสมัย อยู่เสมอ

ผลการศึกษาเชิงคุณภาพนำมาสู่การนำเสนอ แนวทางเชิงนโยบายสำหรับธุรกิจบริการร้านเสริม สวยในประเทศไทย เพื่อรองรับการเปิดเสรีด้าน บริการของรัฐบาลดังนี้

1) มีข้อเสนอให้ปรับปรุงและทบทวนเหตุผล ความจำเป็นของรายชื่อ 39 อาชีพที่ห้ามคนต่างดาว ทำ อาชีพใดควรสงวนไว้เช่นเดิมบ้าง อาชีพใดไม่ ควรสงวนไว้แล้ว เนื่องจากสถานการณ์ด้าน การเมือง เศรษฐกิจค่อนข้างเปลี่ยนแปลงจากอดีต ไปมากพอสมควรซึ่งสังเกตได้ชัดจากแนวโน้มการ ขยายตัวของตลาดแรงงานมิได้อยู่ใน ภาควัตถุสาหกรรมการผลิต และภาคการเกษตร แต่ เปลี่ยนไปเน้นบทบาทของภาคธุรกิจบริการ การ ท่องเที่ยว ด้านสุขภาพ ประกอบกับในปัจจุบันบาง อาชีพในรายชื่อ 39 อาชีพนั้น จำเป็นต้องใช้แรงงาน ต่างชาติเข้ามาทำงาน หรือได้มีการใช้แรงงาน ต่างชาติเข้ามาทำงานเพื่อลดต้นทุนด้านการผลิต

2) อาชีพเสริมสวยจำเป็นต้องได้รับการ สนับสนุนจากภาครัฐ ทั้งการกำหนดระเบียบ บัญญัติเพื่อคุ้มครองแรงงานช่างเสริมสวย และจูง ใจให้มีผู้ประกอบการอาชีพนี้มากขึ้น จากการศึกษาพบว่า

กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่ต้องการให้มีการพัฒนา ศูนย์ฝึกอบรมหรือโรงเรียนเสริมสวย การจัดให้มีการสัมมนาให้ความรู้โดยช่างเสริมสวยที่มีชื่อเสียง จัดให้มีหลักสูตรมาตรฐานวิชาชีพเสริมสวย จัดให้วิชาชีพช่างเสริมสวยเป็นวิชาเลือกในสถาบันอาชีวศึกษา และสนับสนุนให้ทุนการศึกษาวิชาชีพช่างเสริมสวย เพื่อเพิ่มศักยภาพและสนับสนุนให้กำหนดมาตรฐานฝีมือแรงงาน การพัฒนาความรู้ใหม่ๆ ในด้านแฟชั่น หรือการจัดเวทีเพื่อแข่งขันฝีมือแรงงาน ทั้งในระดับอาเซียน โอлимпิก ส่วนแนวทางการพัฒนานั้น ภาครัฐควรสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนด้วย เช่น สถาบัน/โรงเรียนเสริมสวย

3) การพัฒนาขั้นตอนการขอใบรับรองมาตรฐานฝีมือแรงงานให้กับแรงงานคนไทย และเสนอให้แรงงานต่างด้าวที่ประกอบอาชีพนี้ควรผ่านกระบวนการขอใบรับรองด้วย เพื่อเป็นการรับประกันด้านฝีมือแรงงาน และประกันสุขภาพของผู้รับบริการ การดูแลด้านสวัสดิการส่วนนี้จะเป็นบทบาทของกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน จะให้ความคุ้มครองในเรื่องของสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายแรงงาน เช่น การกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่ควรจะเป็น หรือการกำหนดสวัสดิการต่างๆ ส่วนสำนักงานประกันสังคมก็เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่จะดูแลในเรื่องของสวัสดิการในระหว่างที่เป็นลูกจ้าง หรือหลังจากเกษียณอายุไปแล้ว เป็นต้น

4) การจัดตั้งสถาบันเสริมสวยขึ้นมาเป็นการเฉพาะโดยลักษณะภาครัฐร่วมเอกชน (Public and Private Partnership--PPP) การร่วมมือกันพัฒนาวิชาชีพช่างเสริมสวยระหว่างภาครัฐกับช่างเสริมสวยเป็นสิ่งจำเป็น เพราะภาครัฐเองไม่ได้มี

เจ้าหน้าที่หรือข้าราชการประจำที่มีความเข้าใจในวิชาชีพเสริมสวยอย่างแท้จริง อีกทั้งไม่ได้เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง จึงจำเป็นต้องช่างเสริมสวยมืออาชีพมาร่วมมือกันพัฒนาทั้งในด้านหลักสูตรและมาตรฐานการทดสอบ ในปัจจุบันมีหน่วยงานภาครัฐที่ให้การทดสอบ 2 หน่วยงานคือ กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน และสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ องค์การมหาชน ซึ่งภาครัฐควรชี้แจงความแตกต่างระหว่าง 2 หน่วยงานให้ช่างเสริมสวย เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนสิ้นเปลืองงบประมาณโดยใช้เหตุ และเพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่น ได้รับการยอมรับมีมาตรฐาน

สำหรับการศึกษาเชิงปริมาณ ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มากกว่าชาย จำนวน 293 คน คิดเป็นร้อยละ 73.25 และเป็นเพศชาย จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 26.75 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 34.75 และมีภูมิลำเนาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 48.50 จากข้อมูลเกี่ยวกับภูมิลำเนาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาในต่างจังหวัด จำนวน 206 คน คิดเป็นร้อยละ 51.50 และมีภูมิลำเนาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 48.50

ด้านสถานภาพ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเจ้าของร้าน จำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 41. และกำลังศึกษาวิชาชีพทำผม จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 6.75 ตามลำดับมีรายได้ต่อ

เดือนไม่เกิน 20,000 บาท จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 26.50

ด้านสถานที่ศึกษาวิชาชีพเสริมสวย พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ศึกษาวิชาเสริมสวยที่โรงเรียนเอกชน จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 49.75 รองลงมาศึกษาวิชาเสริมสวย ตามร้าน ศึกษาศึกษาวิชาเสริมสวยจากแหล่งอื่นๆ และศึกษาวิชาเสริมสวยจากหน่วยงานรัฐ ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบของแรงงานไทยที่ประกอบอาชีพช่างเสริมสวย วิเคราะห์โดยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า แรงงานไทยที่ประกอบอาชีพช่างเสริมสวย มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบของแรงงานไทยที่ประกอบอาชีพช่างเสริมสวยในด้านอาชีพสงวนมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 0.43) รองลงมาคือความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบของแรงงานไทยที่ประกอบอาชีพช่างเสริมสวยในด้านประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ค่าเฉลี่ย = 0.40) อย่างไรก็ตามค่าเฉลี่ยด้านความรู้ความเข้าใจทั้งสามด้านข้างต้น ไม่แตกต่างกันมากนัก โดยรวมแล้วจัดว่า ผู้ประกอบอาชีพช่างเสริมสวยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบของแรงงานไทยที่ประกอบอาชีพช่างเสริมสวยอยู่ในระดับปานกลาง

ความคิดเห็นของแรงงานไทยที่ประกอบอาชีพช่างเสริมสวย ในด้านการเงินการลงทุนอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.19) โดยเฉพาะความต้องการเงินทุนสนับสนุนการเปิดร้านทำผม โดยได้รับอัตราดอกเบี้ยต่ำจากสถาบันการเงินเอกชน สถาบันการเงินของรัฐ (ค่าเฉลี่ย = 3.20 และ 3.19

ตามลำดับ) และต้องการการสนับสนุนเงินลงทุนสำหรับช่างเสริมสวยในการเปิดร้าน หรือขยายกิจการในอัตราดอกเบี้ยต่ำ ผ่านสถาบันการเงินของรัฐ เช่น ธนาคาร SME (ค่าเฉลี่ย = 3.17) ซึ่งชัดเจนเรื่องความต้องการให้รัฐบาลสนับสนุนด้านเงินลงทุน

ส่วนความคิดเห็นของแรงงานไทยที่ประกอบอาชีพช่างเสริมสวย ในด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ อยู่ในระดับมากเช่นกัน (ค่าเฉลี่ย = 3.02) โดยมีความต้องการในการส่งเสริมให้ช่างเสริมสวยไทยไปเวทีระดับนานาชาติ ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.31) รองลงมาคือ การลดภาษีนำเข้าผลิตภัณฑ์นำเข้าอุปกรณ์ และผลิตภัณฑ์แต่งผมที่ใช้ในร้านทำผม และมีการจัดสัมมนาให้ความรู้โดยช่างเสริมสวยที่มีชื่อเสียงตามลำดับ

สำหรับความคิดเห็นของแรงงานไทยที่ประกอบอาชีพช่างเสริมสวย ในด้านการวัดมาตรฐานฝีมือแรงงาน ก็มีความสำคัญอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน (ค่าเฉลี่ย = 2.90) โดยมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนและการขอใบอนุญาตขอเปิดร้านทำผม ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.04) ส่วนในด้านการออกใบอนุญาตช่างเสริมสวยในระดับช่างตัดชอย การออกใบอนุญาตในระดับช่างทำเคมี เช่น ตัดผม ยืดผม ทำสีผม และการสอบวัดระดับมาตรฐานฝีมือแรงงาน อยู่ในระดับใกล้เคียงกัน (ค่าเฉลี่ย = 2.97, 2.95 และ 2.91 ตามลำดับ)

ความคิดเห็นของแรงงานไทยที่ประกอบอาชีพช่างเสริมสวย ในด้านการประกอบอาชีพจากกรอบข้อตกลงทางการค้าบริการ (GATS) และการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนโดยรวมอยู่ใน

ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.42) โดยมีความคิดเห็นว่าการสงวนอาชีพช่างเสริมสวยมีความจำเป็น และมีความกังวลใจถ้ามีการเปิดเสรีด้านแรงงานให้ช่างเสริมสวยต่างชาติเข้ามาทำงานได้ ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.05 และ 2.86 ตามลำดับ) ส่วนด้านอื่นๆ เช่น การถูกแย่งลูกค้าจากช่างเสริมสวยต่างชาติ จากร้านที่มีชาวต่างชาติเป็นเจ้าของ ความต้องการให้มีการกวดขันจับกุมช่างเสริมสวยต่างชาติ เป็นต้น อยู่ในระดับปานกลาง

สำหรับผลการทดสอบสมมติฐาน ปรากฏผลการทดสอบ ดังนี้

1) ภูมิหลังของผู้ตอบแบบสอบถามที่ต่างกัน ด้านเพศ ภูมิลำเนา และสถานภาพ ทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบของแรงงานไทยที่ประกอบอาชีพช่างเสริมสวยในด้านอาชีพสงวน ด้านองค์การการค้าโลก และด้านประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแตกต่างกัน

ส่วนภูมิหลังของผู้ตอบแบบสอบถามที่ต่างกันด้านอายุ ระดับรายได้ต่อเดือน และสถานที่ศึกษาวิชาชีพเสริมสวย ทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบของแรงงานไทยที่ประกอบอาชีพช่างเสริมสวยในด้านอาชีพสงวน ด้านองค์การการค้าโลก และด้านประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนไม่แตกต่างกัน

2) ภูมิหลังของผู้ตอบแบบสอบถามที่ต่างกัน ด้านเพศ ภูมิลำเนา และสถานภาพ ทำให้มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการประกอบอาชีพช่างเสริมสวย ในด้านการประกอบอาชีพจากกรอบข้อตกลงทางการค้าบริการ (GATS) และการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนด้านการสนับสนุนจาก

ภาครัฐ ด้านการวัดมาตรฐานฝีมือแรงงาน และด้านการเงินการลงทุนแตกต่างกัน

ส่วนภูมิหลังของผู้ตอบแบบสอบถามที่ต่างกันด้านอายุ ระดับรายได้ต่อเดือน และสถานที่ศึกษาวิชาชีพเสริมสวย ทำให้มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการประกอบอาชีพช่างเสริมสวย ในด้านการประกอบอาชีพจากกรอบข้อตกลงทางการค้าบริการ (GATS) และการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ด้านการวัดมาตรฐานฝีมือแรงงาน และด้านการเงินการลงทุนไม่แตกต่างกัน

3) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบของแรงงานไทยที่ประกอบอาชีพช่างเสริมสวย ในด้านอาชีพสงวน ด้านองค์การการค้าโลก และด้านประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในเชิงบวกกับความคิดเห็นของแรงงานไทยเกี่ยวกับผลกระทบจากการประกอบอาชีพช่างเสริมสวย ในด้านการประกอบอาชีพจากกรอบข้อตกลงทางการค้าบริการ (GATS) และการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ด้านการวัดมาตรฐานฝีมือแรงงาน และด้านการเงินการลงทุน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เรื่อง “การเมืองและเศรษฐกิจของการสงวนอาชีพในประเทศไทย และประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: กรณีศึกษาธุรกิจบริการด้านงานเสริมสวย” ผู้วิจัยของอภิปรายผลการศึกษา ดังนี้

1) การจำกัดและควบคุมโดยภาครัฐ ภาครัฐไทยให้ความสำคัญแรงงานข้ามชาติเชื่อมโยงกับประเด็นความมั่นคง แรงงานข้ามชาติมีผลต่อความเป็นอธิปไตยและเขตแดนของประเทศ นอกจากนี้แรงงานข้ามชาติยังมาพร้อมกับปัญหาต่างๆ ที่ภาครัฐต้องเข้ามาดูแลความสงบเรียบร้อย ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาสุขภาพ โรคติดต่อ การค้ามนุษย์ และปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น ภาครัฐจึงให้ความสำคัญกับแนวคิดการจัดการแรงงานข้ามชาติโดยการป้องกัน การควบคุม และการปราบปราม ต่อมามีการอนุญาตให้แรงงานข้ามชาติที่เข้ามาอย่างผิดกฎหมายสามารถทำงานได้เป็นการชั่วคราวในปี 2535 เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวได้ กำหนดให้ต้องมาขึ้นทะเบียนกับรัฐ อาจกล่าวได้ว่าการจัดการกับปัญหาแรงงานข้ามชาติที่อยู่ในความสนใจของรัฐยุคต่างๆ มาโดยตลอด มีลักษณะควบคุมโดยใช้กฎหมายและอำนาจหน่วยงานต่างๆ ของรัฐเป็นหลัก

2) การใช้ประโยชน์และการพึ่งพิงในภาคธุรกิจ ผู้ประกอบการในภาคธุรกิจเป็นกลุ่มที่ได้รับประโยชน์และต้องพึ่งพิงแรงงานข้ามชาติโดยตรง กลุ่มนี้มองการใช้แรงงานข้ามชาติเป็นการลดต้นทุนการผลิตเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้กับธุรกิจของตัวเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคธุรกิจส่งออกขนาดใหญ่ และในภาคอุตสาหกรรม การจ้างแรงงานต่างด้าวที่มีความต่อเนื่องมีต้นทุนในการจัดการน้อยเป็นสิ่งจำเป็น

3) การเคารพในสิทธิมนุษยชน โดยกลุ่มองค์กรสิทธิมนุษยชนและกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) กลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับการเคารพสิทธิและ

ศักดิ์ศรีของแรงงานข้ามชาติ เรียกร้องการปฏิบัติต่อแรงงานข้ามชาติอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม

4) กฎหมายในประเทศของไทยเกี่ยวกับอาชีพที่ห้ามคนต่างชาติทำ จากกรณีของอาชีพ 39 อาชีพ ตามพระราชกฤษฎีกากำหนดงานในอาชีพและวิชาชีพที่ห้ามคนต่างด้าวทำ พ.ศ. 2522 พบว่ามีลักษณะเป็นข้อจำกัดในการให้การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ หรือ limitation to national treatment ตามกรอบของ WTO ดังนั้นข้อจำกัดในการให้การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติมักเป็นกฎระเบียบที่มีการเลือกปฏิบัติ คือ การจำกัดโอกาสในการประกอบอาชีพของชาวต่างชาติ จะต้อง มีน้อยกว่าคนในประเทศตน หากเปรียบเทียบกับความตกลงการค้าบริการโดยทั่วไป จะกำหนดให้สมาชิกจะต้องลดหรือยกเลิกข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าบริการใน 2 ลักษณะ คือ ข้อจำกัดในการเข้าสู่ตลาด (limitation to market access) และข้อจำกัดในการให้การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (limitation to national treatment) ข้อจำกัด 2 ประการดังกล่าว ที่ต้องลดหรือยกเลิกประกอบกับพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 ยังห้ามมิให้ชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศไทย ซึ่งเป็นการตั้งข้อสงวนในทางกฎหมายระหว่างประเทศ ไม่ได้ขัดต่อหลักการเปิดเสรีด้านบริการภายใต้ความตกลง GATs และองค์การการค้าโลก

5) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง การศึกษาวิจัยนี้ นอกจากเป็นการวิเคราะห์พัฒนาการและปัจจัยเชิงบริบทของการกำหนดให้อาชีพเสรีกลายเป็นอาชีพสงวนแล้ว ยังเป็นการตรวจสอบผลกระทบของกฎหมายการกำหนดอาชีพที่ห้ามคน

ต่างดาวทำ ว่าหากกำหนดให้อาชีพเสริมสวຍยังคง เป็นอาชีพสงวนต่อไปหรือหากยกเลิกจะส่งผลกระทบอย่างไร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะได้รับผลกระทบอย่างไร ผลการศึกษาพบว่า วิจัยที่เกี่ยวข้องกับอาชีพสงวน พบว่า อาชีพเสริมสวຍไม่ได้รับผลกระทบมากนักหากยกเลิกหรือสงวนอาชีพไว้ ในปัจจุบันงานวิจัยที่ศึกษาอาชีพสงวนไว้ จะมุ่งเน้นอาชีพที่ได้ผลกระทบจากการเปิดเสรีด้านแรงงาน อาทิ การค้าบริการภายใต้ความตกลงทั่วไปว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากรและการค้า General Agreement of Tariff and Trade-GATT) สาเหตุก็คือทั่วโลกได้เริ่มหันมาพิจารณาถึงความสำคัญของการค้าในภาคบริการ เนื่องจากเศรษฐกิจในภาคบริการมีความเจริญเติบโตสูงชันเป็นอย่างมาก และมีการกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการค้าบริการให้มีความเป็นเสรีมากขึ้น

6) ผลการศึกษาเชิงปริมาณพบว่า แรงงานช่างเสริมสวຍไทยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดให้อาชีพช่างเสริมสวຍให้เป็นอาชีพสงวนสำหรับคนไทย และยังมีความต้องการให้ภาครัฐสงวนอาชีพเสริมสวຍต่อไป เพราะมีความกังวลใจ ถ้าจะมีการเปิดเสรีด้านแรงงานให้ช่างเสริมสวຍต่างชาติเข้ามาทำงานและมาแย่งลูกค้า ในปัจจุบันมีช่างเสริมสวຍต่างชาติลักลอบทำงานพอสมควร โดยเฉพาะย่านที่มีชาวต่างชาติพักอาศัย หรือแหล่งแฟชั่น และต้องการให้มีกวดขันจับกุมด้วย ในขณะที่เดียวกันยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและองค์การการค้าโลกว่ามีผลกระทบกับการประกอบอาชีพช่างเสริมสวຍด้านไหน เพราะโดยส่วนมากยังสับสน

ระหว่างการเข้ามาเป็นผู้ประกอบธุรกิจของชาวต่างชาติกับการเข้ามาเป็นแรงงานของชาวต่างชาติว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร เพราะการเข้าประกอบธุรกิจต้องขออนุญาตจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ และต้องไม่เป็นธุรกิจที่อยู่ในบัญชีธุรกิจต้องห้ามหากจะเข้ามาประกอบอาชีพลักษณะบุคคลธรรมดาต้องขออนุญาตจากกรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน และจะต้องเป็นอาชีพที่ไม่อยู่ในบัญชีอาชีพสงวนด้วย นอกจากนี้ยังพบว่า แรงงานช่างเสริมสวຍต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนด้านเงินลงทุน โดยจะเป็นในลักษณะเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำจากสถาบันการเงินของเอกชนหรือภาครัฐ เช่น ธนาคาร SME พบว่า ในการไปกู้เงินจากสถาบันการเงินเป็นไปด้วยความลำบาก เพราะอาชีพช่างเสริมสวຍในปัจจุบันมากกว่า 90% เป็นขนาดเล็กและช่างเสริมสวຍไม่มีความรู้ด้านการทำบัญชีรายรับรายจ่าย เมื่อไปกู้เงินจึงขาดหลักฐาน อีกทั้งการจดทะเบียนเปิดธุรกิจเสริมสวຍอย่างถูกต้องมีเพียงหลักร้อยแห่งเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนร้านเสริมสวຍที่สำรวจโดยบริษัทที่นำเข้าผลิตภัณฑ์มีมากกว่า 50,000 แห่ง อีกทั้งช่างเสริมสวຍต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนด้านการพัฒนาฝีมือแรงงานในลักษณะการจัดสัมมนาจากช่างเสริมสวຍที่มีชื่อเสียง และส่งเสริมให้มีโอกาสไปแสดงฝีมือในการแข่งขันหรืองานโชว์เสริมสวຍทั้งในประเทศและระดับนานาชาติ ควรมีการให้ทุนการศึกษาหรือความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับสถาบันเสริมสวຍเอกชนเป็นสิ่งที่จะทำให้การพัฒนาฝีมือช่างเสริมสวຍเป็นไปด้วยดีและต่อเนื่อง เพราะภาครัฐยังขาดบุคลากรที่เข้าใจในสายอาชีพเสริม

สวยอย่างแท้จริง จำเป็นต้องให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมมือเพื่อให้ได้ตรงความต้องการของช่างเสริมสวยโดยตรง อีกทั้งการจัดให้มีหลักสูตรมาตรฐานกลางของประเทศในวิชาชีพเสริมสวยเป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้ช่างมีทักษะที่แน่นพร้อมที่จะต่อยอดด้านฝีมือได้ในอนาคต การจัดการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงาน เป็น สิ่ง ที่ จะ ต้อง พัฒนา ขีดความสามารถควบคู่กับจัดอบรม จะทำให้ช่างเสริมสวยมีศักยภาพมากขึ้น อีกทั้งการจัดการทดสอบฝีมือแรงงานจะเป็นสิ่งที่ทำให้ช่างเสริมสวยต่างชาติต้องเข้าทดสอบ ถ้ามีการเปิดเสรีด้านแรงงานในอนาคต โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านมาตรฐาน 2 หน่วยงาน คือ กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน และ สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ องค์การมหาชน ภาครัฐจะต้องให้ความกระจ่างต่อช่างเสริมสวยว่าทั้ง 2 หน่วยงานมีความแตกต่างกันอย่างไร และจากการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานสามารถที่จะพัฒนาต่อยอดไปเป็นการออกใบอนุญาตประกอบอาชีพ (license) เหมือนสายวิชาชีพอื่นๆ เพื่อสร้างมาตรฐานความปลอดภัยและความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการ สรุปได้ว่าการสงวนอาชีพยังมีความจำเป็นต่อสภาพธุรกิจร้านเสริมสวยและตลาดแรงงานไทยในปัจจุบัน หากต้องการเปิดเสรีด้านแรงงานให้ช่างเสริมสวยไทยได้ประโยชน์สูงสุด ควรมีการพัฒนาศักยภาพช่างเสริมสวยให้มีมาตรฐานพร้อมที่จะแข่งขัน จากการเข้ามาของช่างเสริมสวยต่างชาติ และเสริมสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันในต่างประเทศได้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1) **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** ข้อมูลจากการศึกษานี้ เป็นการนำความคิดเห็นจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ และความคิดเห็นของสาธารณะ ผู้ประกอบธุรกิจ ผู้ประกอบอาชีพเสริมสวยที่ได้รับผลกระทบโดยตรง สามารถนำมาเป็นฐานคิด และเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่จะช่วยเหลือและปกป้องผู้ที่ได้รับผลกระทบเหล่านั้นเช่นเดียวกับอาชีพสงวนอื่นๆ ที่อาจได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีต่อไปในอนาคต

1.1) **บริบททางการเมือง** ควรเพิ่มมาตรการเข้มงวดในการตรวจสอบจับกุมแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาประกอบอาชีพ เนื่องจากในปัจจุบันช่างเสริมสวยยังคงเป็นอาชีพสงวนที่ห้ามคนต่างด้าวทำ เพราะมีการลักลอบเข้ามาทำงานโดยเฉพาะในเขตที่มีคนต่างชาติและย่านการค้า เป็นต้น นอกจากนี้ ควรมีการศึกษาปรับปรุงและทบทวนเหตุผลความจำเป็นของรายชื่อ 39 อาชีพที่ห้ามคนต่างด้าวทำ อาชีพใดควรสงวนไว้เช่นเดิมบ้าง หากประเทศมุ่งสู่การเปิดเสรีทางการค้า ดังนั้นธุรกิจด้านการบริการรัฐบาลควรปล่อยให้ไปตามกลไกตลาดหรือไม่ การแข่งขันด้านราคา การบริการ จะทำให้ผู้บริโภคได้รับประโยชน์สูงสุด แต่เนื่องจากที่ได้มีการกำหนดไว้ตั้งแต่ พ.ศ.2522 (ฉบับล่าสุดปรับปรุงเมื่อปี พ.ศ.2551) สถานการณ์ด้านการเมือง เศรษฐกิจ ค่อนข้างที่จะเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ซึ่งสังเกตได้ชัดจากแนวโน้มการขยายตัวของตลาดแรงงาน มิได้อยู่ในภาคอุตสาหกรรมการผลิตและภาคการเกษตร แต่เปลี่ยนไปเน้นบทบาทของภาคธุรกิจบริการ การ

ห้องเที่ยว ด้านสุขภาพ ประกอบกับในปัจจุบันบางอาชีพในรายชื่อ 39 อาชีพนั้น จำเป็นต้องใช้แรงงานต่างชาตินำมาทำงาน หรือได้มีการใช้แรงงานต่างชาตินำมาทำงานแล้ว เช่นในเรื่องของการเกษตร กรรมกร ซึ่งเห็นได้ชัดว่าเป็นอาชีพที่คนไทยไม่ต้องการทำแล้ว

1.2) บริบทด้านเศรษฐกิจ

1.2.1) ควรมีการพัฒนาฝีมือแรงงานโดยสถาบันวิชาชีพเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการเปิดเสรี และเพิ่มโอกาสทางการแข่งขันให้กับผู้ประกอบการ รัฐบาลควรส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีความพร้อมสำหรับการแข่งขันทั้งภายในประเทศและในระดับระหว่างประเทศ จากการศึกษาพบว่าผู้ประกอบการอาชีพช่างเสริมสวยส่วนใหญ่มีความต้องการให้รัฐบาลส่งเสริมด้านการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะฝีมือเพราะเป็นอาชีพที่ต้องมีการพัฒนาตัวเอง มีความต้องการให้มีการจัดการแข่งขันฝีมือแรงงานในระดับชาติ ต้องการไปแสดงฝีมือในระดับนานาชาติ การออกไปรับรองมาตรฐานฝีมือแรงงานและดูแลเรื่องสุขอนามัยของผู้ประกอบอาชีพช่างเสริมสวย

1.2.2) การสนับสนุนในเชิงธุรกิจจากภาครัฐ เพื่อสนับสนุนเงินลงทุนจากภาครัฐในการประกอบธุรกิจในลักษณะ SME และการลดภาษีนำเข้าอุปกรณ์และผลิตภัณฑ์แต่งผมที่ใช้ในร้าน

1.2.3) ควรมีการทำการประชาสัมพันธ์ให้กับช่างเสริมสวยทราบถึงขั้นตอน แนวทาง วิธีการในการเข้าทดสอบวัดมาตรฐานวิชาชีพและประโยชน์ที่จะได้รับการทดสอบ เพราะในปัจจุบันมีหน่วยงานรัฐ

ที่ทำการทดสอบอยู่ คือ กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน และสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ

1.2.4) การจัดตั้งสภาวิชาชีพช่างเสริมสวย เพื่อควบคุมมาตรฐานและจรรยาบรรณเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพ กำหนดกฎเกณฑ์การออกใบอนุญาตผู้ประกอบการวิชาชีพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) จากการศึกษาพบว่ายังขาดข้อมูลเกี่ยวกับช่างเสริมสวยที่เป็นทางการหรือจากภาครัฐเพื่อมาอ้างอิงในการทำวิจัย ดังนั้น ควรมีการสำรวจฐานข้อมูลร้านและช่างเสริมสวย ทั้งขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ เพื่อประโยชน์ในการทำวิจัยและพัฒนาผู้ประกอบการวิชาชีพเสริมสวยต่อไป รวมทั้งข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการในภาพรวมทั้งประเทศหรืออาจแยกเป็นรายภาคอาทิ เพศ รายได้ วุฒิกศศึกษา รวมทั้งสำรวจความต้องการแรงงานช่างเสริมสวยว่ามีความต้องการมากน้อยเพียงใด เป็นต้น

2) การศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาอาชีพสงวนเฉพาะอาชีพช่างเสริมสวยเท่านั้น ควรศึกษาในบริบทของอาชีพสงวนอื่นๆ ว่าผู้ประกอบการอาชีพอื่นนั้นมีความคิดเห็นและยังต้องการสงวนอาชีพไว้หรือไม่ โดยเฉพาะในอาชีพที่เป็นอาชีพสากลที่ไม่เกี่ยวข้องกับศิลปะหรือวัฒนธรรม เช่น วิชาชีพวิศวกรรม วิชาชีพสถาปัตยกรรม เป็นต้น

3) ควรศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศอื่นในภูมิภาคอาเซียน เช่น สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวซึ่งอาชีพช่างเสริมสวยเป็นหนึ่งในอาชีพสงวน เพื่อศึกษาเหตุผลและความจำเป็นใน

การสงวนอาชีพช่างเสริมสวยมีประโยชน์และยังควรที่จะสงวนไว้หรือไม่อย่างไร

4) การศึกษาครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูล จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คนและเป็นการสำรวจข้อมูลในพื้นที่กรุงเทพมหานครเท่านั้นหากมีการศึกษาในครั้งต่อไปอาจจะกำหนดพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันไปในแต่ละภาคโดยเฉพาะในหัวเมืองใหญ่ใหญ่หรือเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดที่เน้นการท่องเที่ยว เช่น เชียงใหม่ ภูเก็ต สมุย หรือ

ประชากรชาวต่างชาติอาศัยอยู่จำนวนมาก เช่น ศรีราชาซึ่งมีประชากรญี่ปุ่นสูงอายุจำนวนมากที่มาพักอาศัยระยะยาวลักษณะ Long stay ซึ่งอาจได้ข้อมูลและการกำหนดอาชีพสงวนที่แตกต่างออกไป

5) ในการศึกษาครั้งนี้ได้วิจัยช่างเสริมสวยที่เป็นช่างทำผมเท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไปอาจจะให้คำนิยาม "ช่างเสริมสวย" ในส่วนที่เป็นช่างแต่งหน้าช่างทำเล็บ ว่ามีความหมายครอบคลุมและมีส่วนได้ส่วนเสียในการสงวนอาชีพหรือไม่อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน. (2552). *การศึกษาการพัฒนาและแนวทางการแก้ไขพระราชกฤษฎีกากำหนดงานในอาชีพและวิชาชีพที่ห้ามคนต่างด้าวทำ พ.ศ.2522*. รายงานการวิจัย.
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. (2554). *รูปแบบและอุปสรรคในการค้าบริการ*. สำนักการค้าบริการและการลงทุน. (www.Thaiфта.com)
- ศุภการ สิริไพศาล. (2553). *ยิวแห่งบูรพาทิศ: ชาวจีนโพ้นทะเลในทัศนะชนชั้นปกครองสยาม*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยทักษิณ ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 ตุลาคม 2552 – มีนาคม 2553. หน้า 91-95.